

RAPORT PRELIMINAR PRIVIND CERCETĂRILE ARHEOLOGICE CU CARACTER DE SALVARE DIN CONSTANȚA, STRADA SULMONA nr. 7

MIHAI BUCOVALĂ

În perioada 17 august - 21 noiembrie 1994, potrivit unui contract încheiat între Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța, cu proprietarul terenului din strada Sulmona nr. 7, pentru subvenționare, au fost realizate cercetări cu caracter de salvare¹ (fig. 1).

Trebuie subliniat de la început că perioada foarte scurtă afectată acestor cercetări, derulate într-un sector foarte populat al orașului antic, puținătatea fondurilor și imposibilitatea lărgirii săpăturii datorită unor condiții obiective, au constituit factori negativi pentru obținerea de concluzii pertinente. Oricum, în cele ce urmează, ne-am propus să prezentăm succint principalele date ale cercetărilor noastre, cercetări care, ne grăbim să precizăm, vor trebui coroborate, evident, cu cele efectuate în ultimii ani în câteva puncte din apropiere, având același caracter de salvare².

Principalele capitole la care ne vom referi sunt:

1. Poziția și caracteristicile terenului;
2. Datele tehnice ale săpăturii;
3. Stratigrafia;
4. Materialul arheologic descoperit
 - a. elemente arhitectonice
 - b. ceramica (amfore, vase de uz, opaițe)
 - c. sticla
 - d. metal
 - e. monezi

5. Concluzii

1. POZIȚIA ȘI CARACTERISTICILE TERENULUI

Având dimensiuni reduse (10 x 9 m), terenul menționat este situat în partea de est a peninsulei orașului, pe o pantă ce coboară spre mare, mai exact către portul turistico-pescăresc.

1. Dublarea supravegherii acestora a fost temporar asigurată de colegul Gabriel Talmațchi, căruia îi mulțumesc și pe această cale.

2. E vorba de săpăturile de pe străzile Mircea - plaja Modern, Muzeelor și Marc Aureliu, care au scos la lumină vestigii importante.

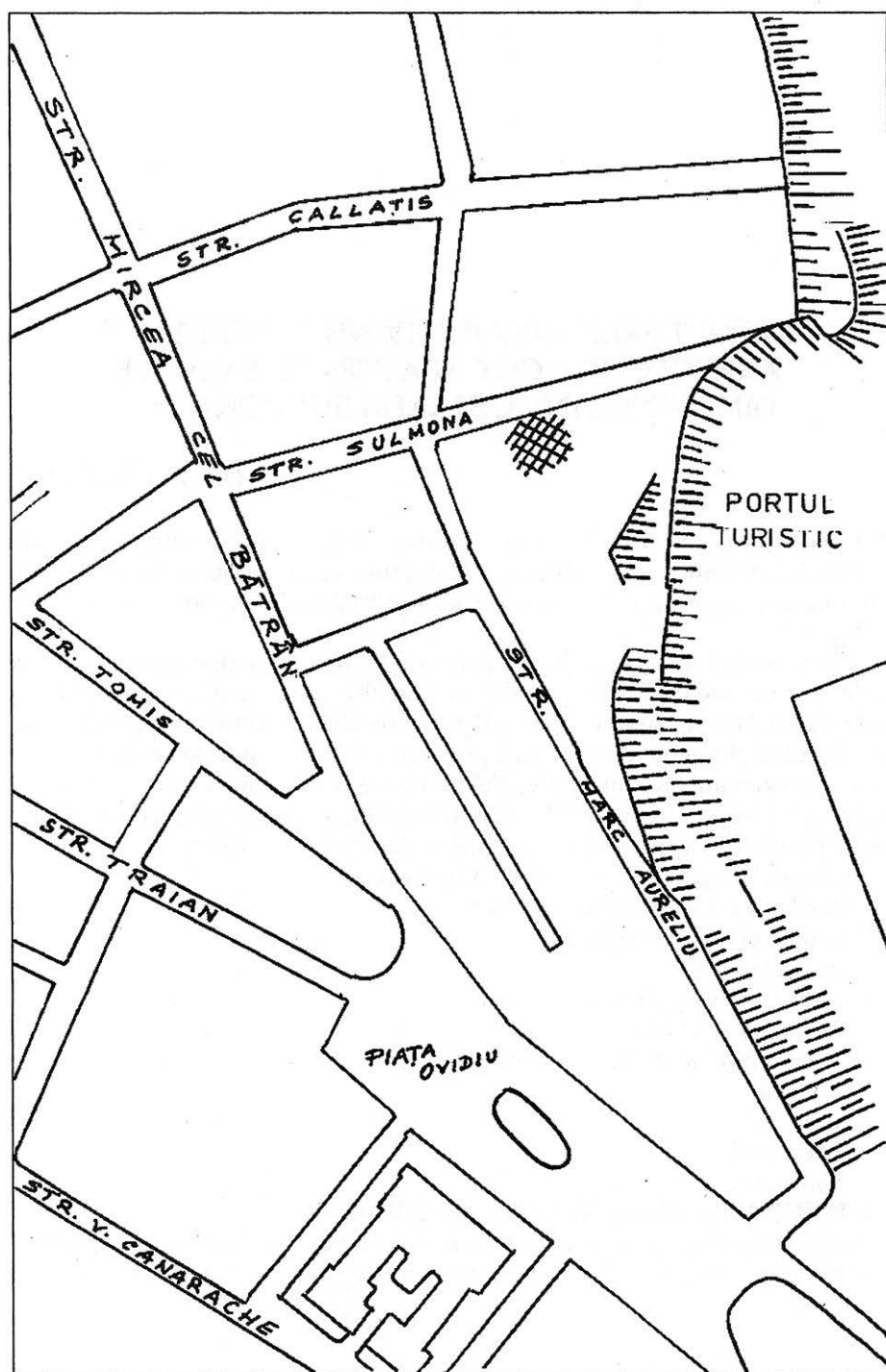

Fig. 1. Planul oraşului Constanţa cu marcarea punctului introspectat în strada Sulmona nr. 7.

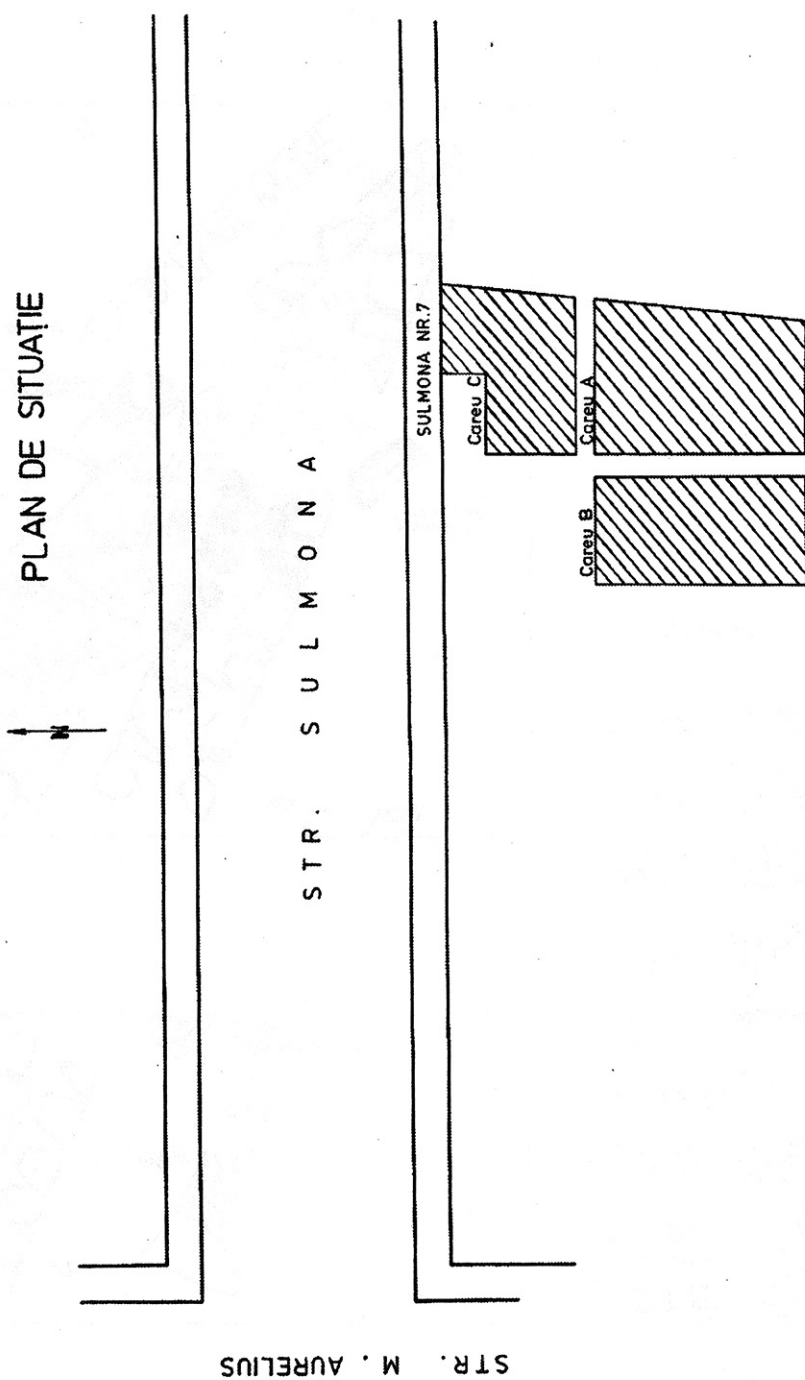

Fig. 2. Plan de situație cu marcarea careurilor deschise în perimetrul amintit.

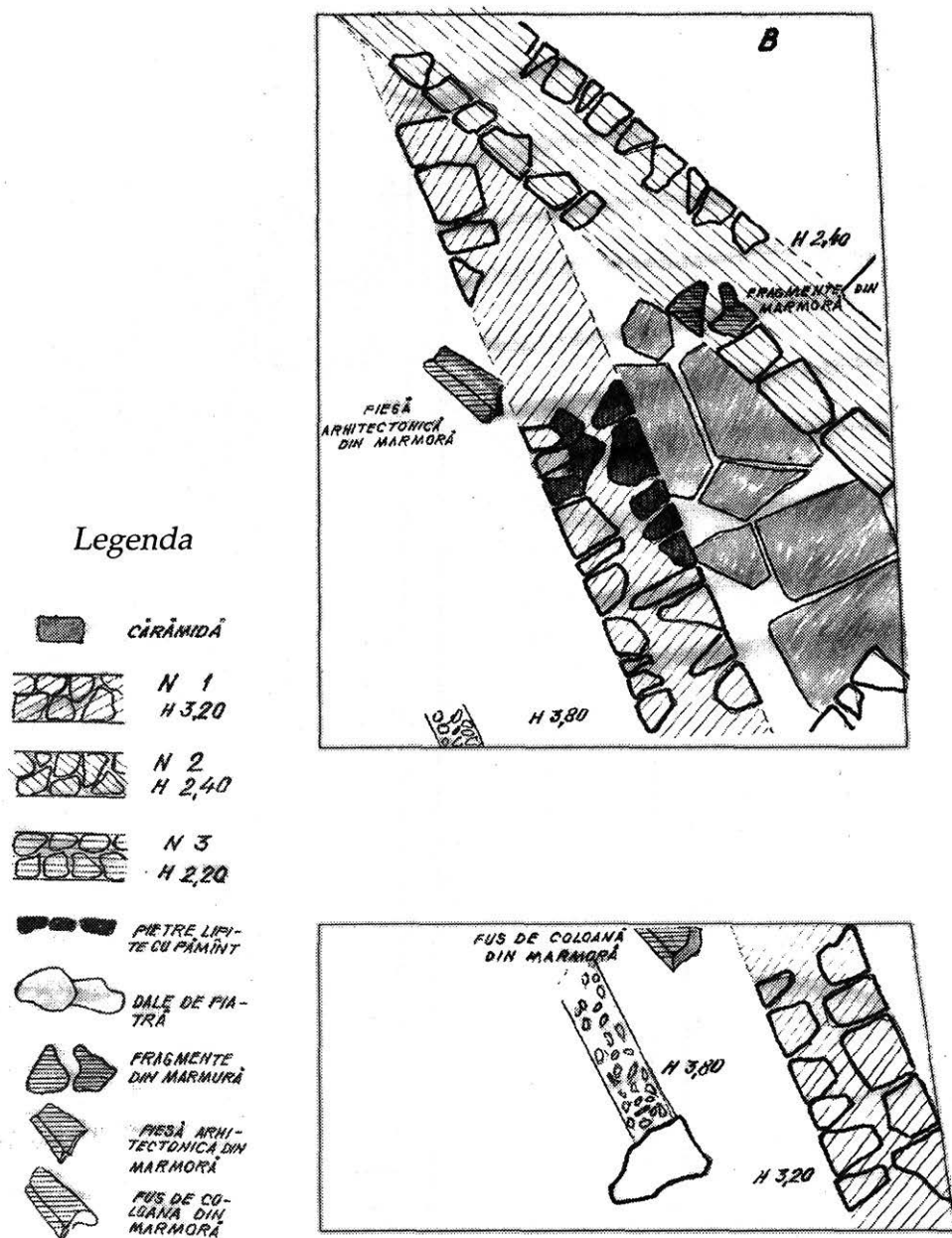

Fig. 3. b. Planul săpăturii de salvare din strada Sulmona
cu vestigiile descoperite în careul B.

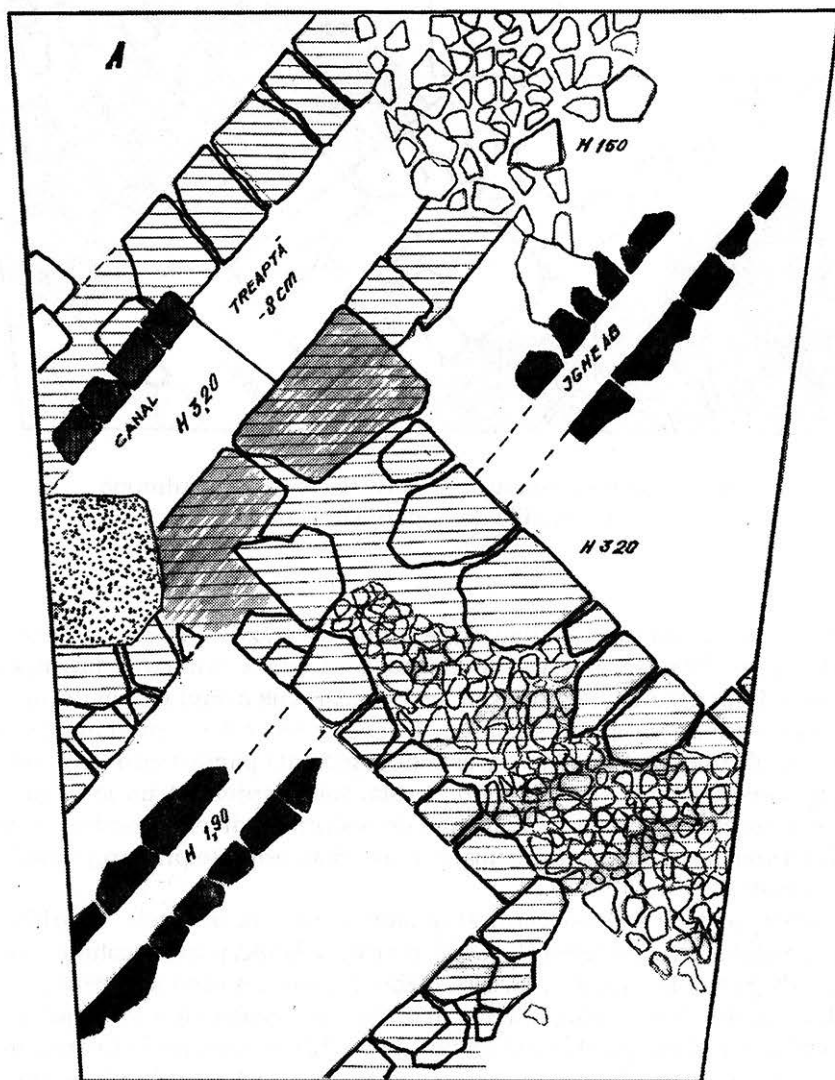

Fig. 3. a. Planul săpăturii de salvare din strada Sulmona cu vestigiile descoperite în careul A.

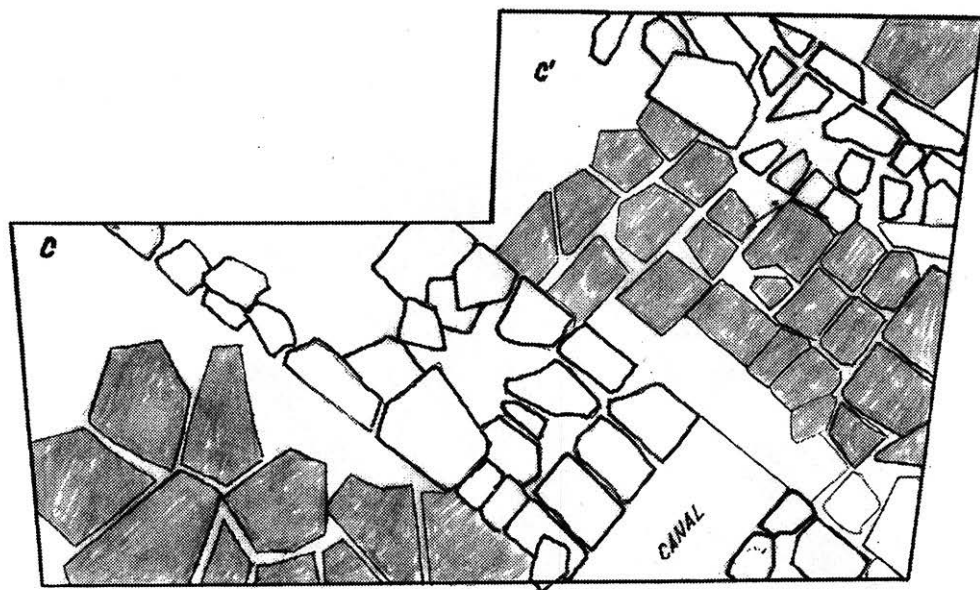

Fig. 3. c. Planul săpăturii de salvare din strada Sulmona cu vestigiile descoperite în careul C.

Spre nord, frontul său este limitat de trotuarul străzii, spre est există un imobil construit în anul 1896, spre vest se învecinează cu un loc viran, de dimensiuni mai mari, folosit drept grădină, iar spre sud, cu o construcție având un singur nivel, ridicată, de asemenea, la începutul secolului. Terenul a fost folosit mulți ani ca grădină, astfel că stratul superior (cca 40 cm. grosime), reprezintă pământ adus în acest scop și udât în aproape tot timpul anului. Sub acesta, solul reprezintă un loess de culoare gălbuie, caracteristică, vârstat în adâncime de resturile a diverse construcții antice și depuneri arheologice, din păcate deranjate și uneori amestecate prin gropi moderne de extracție a pietrei.

În cursul cercetărilor, s-a verificat situația conținută în actele de arhivă că pe aproape jumătate din acest teren (10 x 4,70 m) exista, la începutul secolului, o locuință cu subsol, dispărută în timpul ultimului război mondial, a cărei substrucție a distrus în totalitate nivelul de sus al depunerilor arheologice. Rezultă, deci, că pe jumătatea de vest a locului cu pricina, până la adâncimea de cca 1,50 m totul a fost distrus (în careul numit A), iar în partea de est, situația stratigrafică a fost complicată de prezența a numeroase gropi și a câtorva conducte pentru alimentarea sau evacuarea apei, evident, deteriorate.

2. DATELE TEHNICE ALE SĂPĂTURII

Din motive obiective, am procedat la executarea a trei careuri (notate A, B și C), fiind păstrat ca martor și întăritură, pe direcția nord-sud, zidul longitudinal al locuinței moderne menționate (10 m x 0,50 m lățime); la acesta s-au adăugat alți câțiva martori, în lățime de 1 m și care au fost eliminați pe parcurs potrivit elementelor apărute în săpătură (fig. 2).

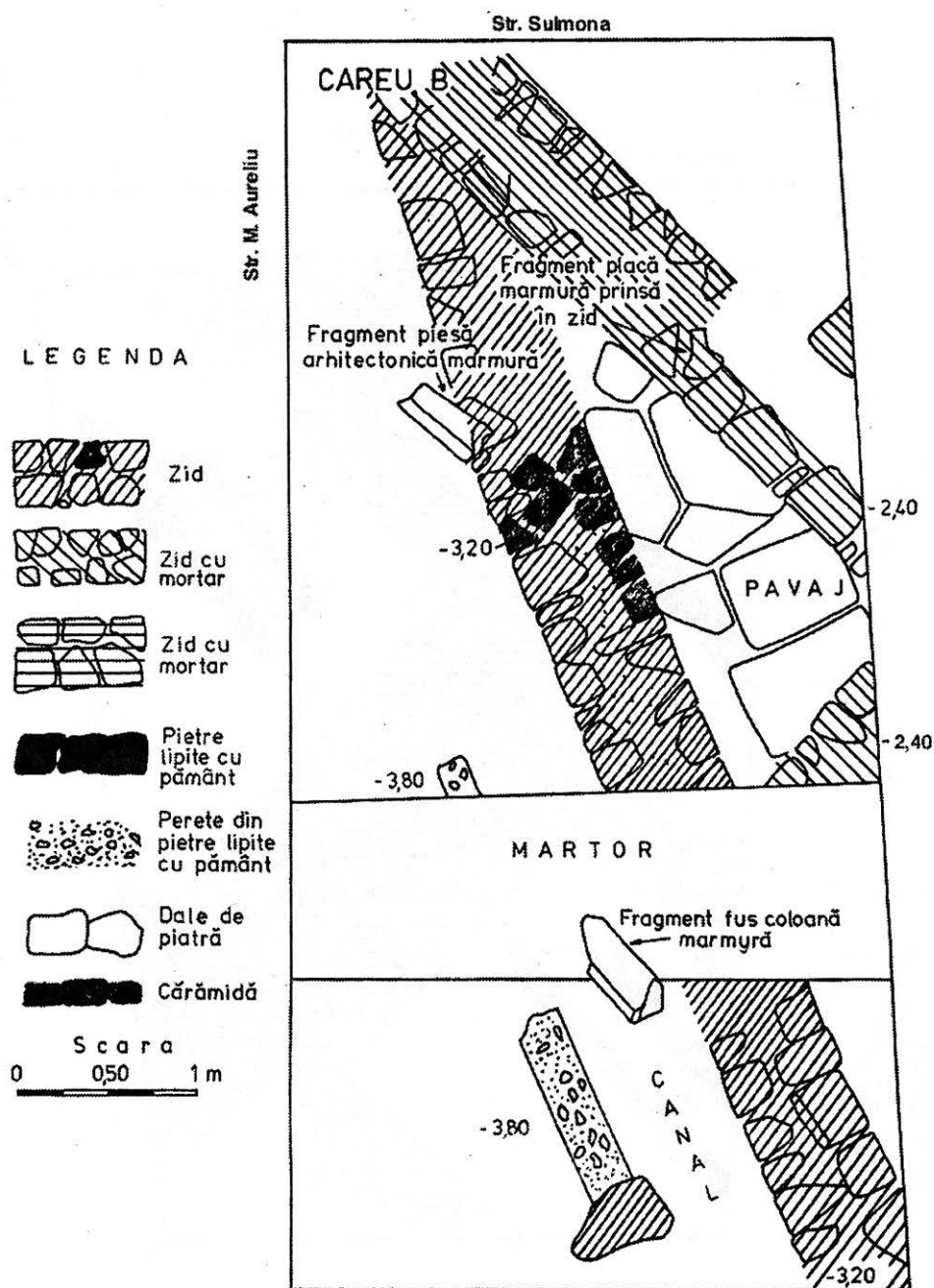

Fig. 4. b. Vestigii descoperite în careul B.

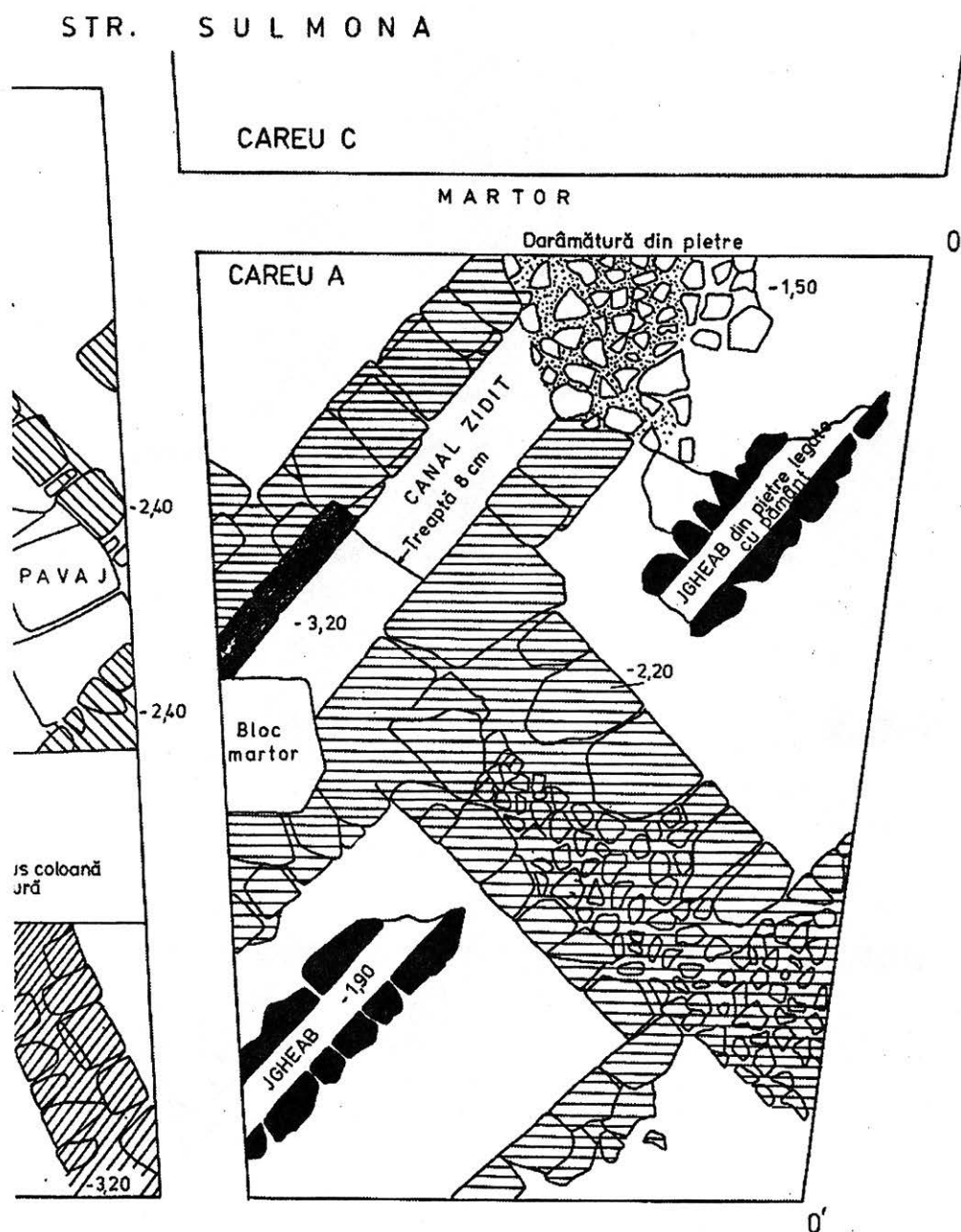

Fig. 4. a. Vestigii descoperite în careul A.

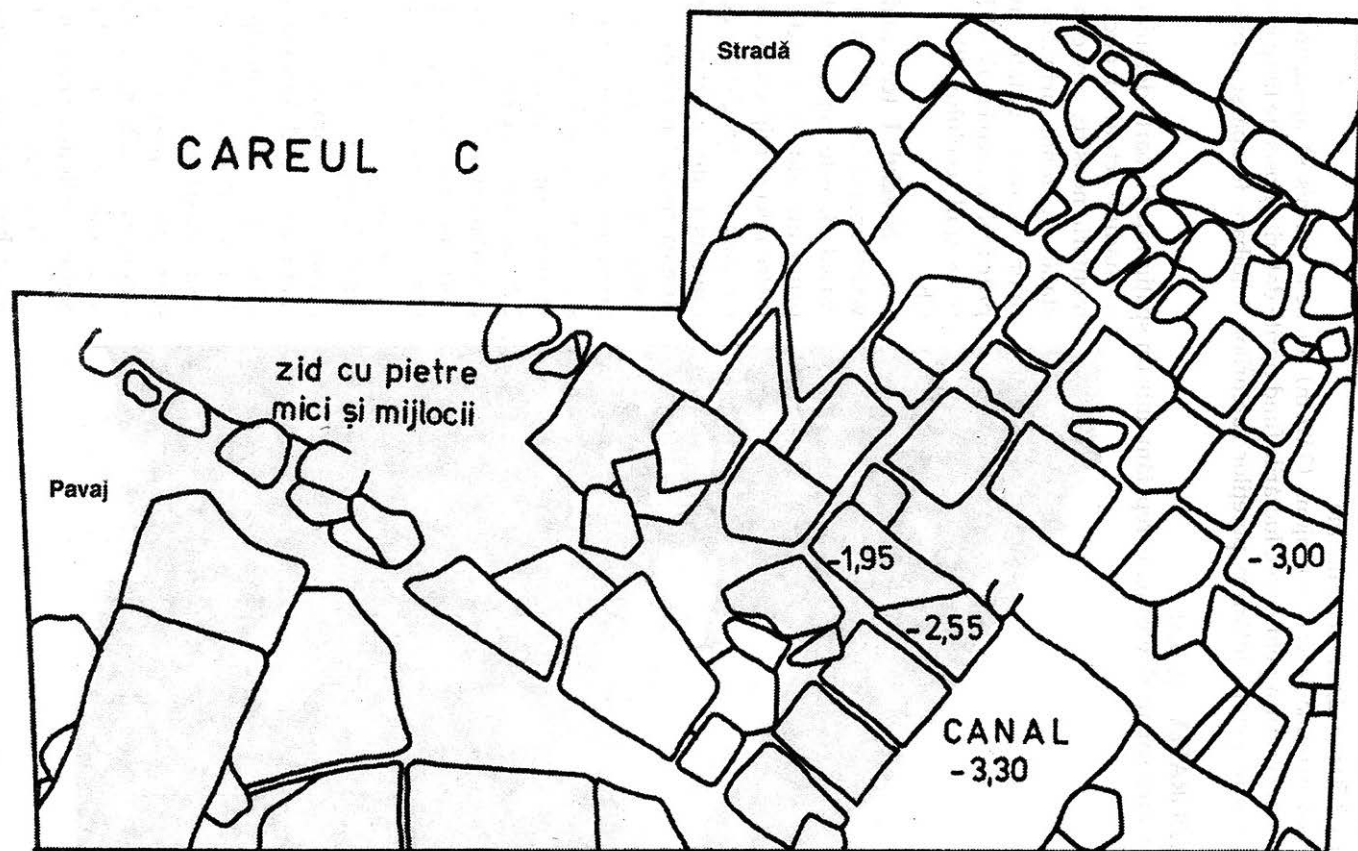

Fig. 5. Desenul descoperirilor din careul C - zid masiv din blochete de piatră, pavaj din dale mari, stradă din dale mici și mijlocii.

Dimensiunile careurilor

A = 6,50 m x 3,50 m x 3,50 m adâncime

B = 7,50 m x 4,70 m x 3,80 m adâncime

C = 5 m x 2,50 m x 2,850 m adâncime

Adâncimea maximă la care s-a ajuns (3,80 m) nu ne-a permis să ajungem la pământul viu sau la stânca peninsulei, lucrările fiind oprite datorită lipsei de timp și a fondurilor necesare pentru întărirea pereților careurilor, îmbibați de apă și expuși alunecărilor.

3. STRATIGRAFIA (fig. 4,5)

La terminarea săpăturii efectuate, repetăm, într-un spațiu mic și foarte deranjat,

în stadiul actual al documentării noastre, am constatat existența următoarelor vestigii, dateate în principal în secolele IV - VI (începutul secolului VII) p. Chr.

Nivelul I (cel mai vechi) apărut la - 3,80 m în careul B, este reprezentat printr-un zid lucrat din pietre mici și mijlocii, lipite cu pământ, înregistrat pe lungimea de 7,30 m și lățimea de 0,50 m; el se continuă în mod clar sub porțiunea rămasă nesăpată, sub strada actuală (partea sa superioară a apărut la - 2,20 m, deci el se păstrează pe înălțimea de 1,60 m). Pe o porțiune de cca 2,50 m lungime, cam la mijlocul lungimii sale, zidul prezintă urme de reparații și completări cu jumătăți de cărămidă, având dimensiunile de 20 x 15 x 4 cm. Lipit de acest zid, în partea sa de vest, există un canal de scurgere păstrat pe lungimea de 2,20 m, restul fiind distrus, lucrat din pietre mici lipite cu pământ.

În partea dinspre est, de la baza zidului, pleacă un pavaj lucrat din dale

Fig. 6. Zidul masiv din blochete de calcar, descoperit în careul C; imagine foto din timpul săpăturii.

mari și groase de piatră (dimensiunile lor maxime sunt 80 x 60 x 10 cm), pavaj reperat, deocamdată, pe lungimea de 2 m și lățimea de 1 m.

Nivelul II - este reprezentat prin câteva ziduri, apărute în toate cele trei careuri (fig. 3, 4 și 5), construite peste zidurile nivelului anterior, dezafectate și demolate pentru a face loc noilor clădiri, desigur, mai mari și mai practice. Configurația totală a clădirilor acestui nivel nu ne este, din păcate, clară în momentul actual, deoarece nu au fost găsite și zidurile pendante, aflate, în mod cert, sub stradă și în perimetrul învecinat.

Zidurile descoperite, care par a fi aparținut unor clădiri publice, sunt lucrate din blocuri și blochete atent ecarisate, printre care se află, spre egalizare, cărămizi de format clasic. Mortarul folosit este caracteristic: are în amestec ceramică pisată și culoarea roz.

Cel mai important zid din nivelul II a apărut în careul C, "creasta" fiind vizibilă la adâncimea de 80 cm (fig. 5 și 6); s-a păstrat pe lungimea de 1,45 m și înălțimea de 1,22 m, are lățimea de 1,20 m și orientarea est-vest, deci se continuă sub stradă; direcția sa

pare să coincidă cu cea a zidurilor la fel de importante, descoperite cu ani în urmă pe locul centralei termice din spatele Hotelului B.T.T. de pe Bulevardul Tomis.

Zidul de est al edificiului, depistat în careurile A și B este prevăzut în partea de vest cu un canal solid de scurgere, orientat nord-sud, vizibil în careurile A și C (vezi planul general din fig. 3) destinat scurgerii pe plan înclinat a apelor ce puteau afecta fundațiile clădirii, spre stradă și - ulterior - spre mare. Păstrat pe înălțimea de 0,72 m, lung de 5,50 m și lat de 0,62 m are pereții lucrați din rânduri de blocuri de piatră îngrijit tencuiți, ca și fundul, care prezintă o "treaptă" de 15 cm. spre facilitarea scurgerii apelor;

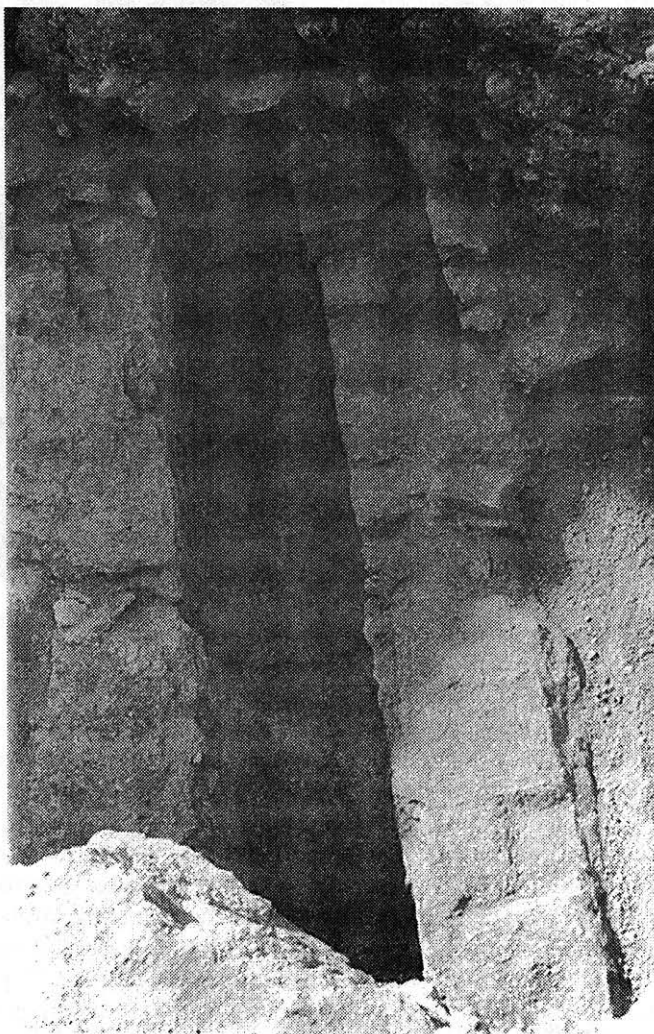

Fig. 7. Imagine foto a canalului masiv de scurgere, apărut în careurile A și C.

Fig. 8. Strada antică lucrată din dale mici și mijlocii de piatră

acoperișul său era lucrat în boltă din cărămizi tipice, ale căror dimensiuni se pot reconstitui și datorită amprentelor lăsate de acestea în mortar, chiar la punctul de pornire al bolții (fig. 7). Fragmente din astfel de cărămizi au fost recuperate pe fundul canalului, împreună cu alte materiale (inclusiv fragmente de geam și vase de uz din sticlă).

Lipite de zidul masiv menționat mai sus, au apărut, spre sud, un pavaj lucrat din dale mari de piatră (fig. 5), iar spre nord, o stradă lucrată din dale mici și mijlocii (fig. 3 și 8) subțiri și foarte lustruite datorită circulației pietonale intense. Dalele străzii sunt așezate pe un strat de mortar roz, de aceeași factură târzie. Nivelul de călcare antic, astfel stabilit, se află la adâncimea de 2,15 m, față de nivelul actual.

Depunerile arheologice din careul C (vezi fig. 9) permit concluzia efectuării în antichitate a unor reparații și completări ale zidurilor aparținând acestui nivel, precum și a distrugerii lor, prin incendiere și demolare.

Nivelul III

Este reprezentat prin descoperirea în careul A (fig. 3) a unui jgheab de scurgere orientat nord-sud (fig. 10) lucrat din pietre mici și mijlocii, lipite cu pământ și în care sunt încastrate și câteva plăci fragmentare de calcar (una de marmură) refolosite, așezate direct pe un strat subțire de pământ, depus peste zidurile demantelate ale nivelului anterior. Apărut la doar 50 cm adâncime, jgheabul are lungimea de 5m, lățimea de 0,50 m și înălțimea de 0,22 - 0,30 m. Fundul este lucrat din fragmente de cărămidă, așezate una lângă alta, iar planul înclinat, natural, de la sud la nord, permitea scurgerea apelor spre stradă și ulterior, printr-o derivație care din păcate nu s-a păstrat până în zilele noastre, către mare. Stratigrafia peretelui de est al careului A relevă o situație asemănătoare celei surprinse în careul învecinat (fig. 11).

Posibilă prin interpretarea materialului arheologic, credem că datarea acestui nivel

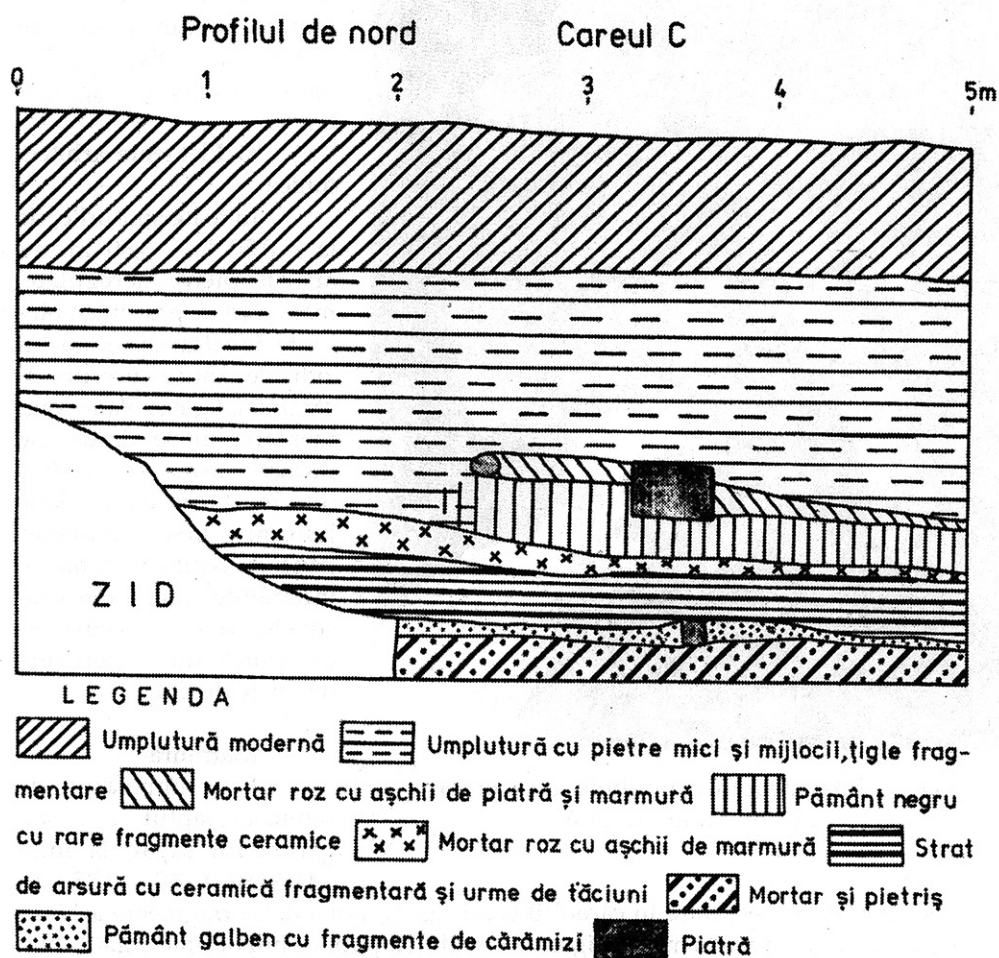

Fig. 9. Profilul de nord al careului C

Fig. 10. Imagine foto a jgheabului de scurgere descoperit în careul A

este a doua jumătate a secolului VI, eventual primele decenii ale secolului VII d. Hr.

4. MATERIALUL ARHEOLOGIC

Materialul arheologic recuperat din perimetrul cercetat este variat și important din punct de vedere cantitativ, dar, din păcate, exclusiv fragmentar.

a) Elemente arhitectonice

În toate straturile, de la - 0,50 la - 3,80 m, au apărut pietre neregulate, mari și mici, precum și blochete de calcar dislocate din zidurile antice, precum și cărămizi, țigle și olane fragmentare, unele dintre ele purtând urme sau resturi din mortarul liant, altele puternic arse secundar, până la vitrifiere, semn al incendiului care a devastat construcțiile respective în cel puțin două perioade distincte de timp.

Marmură

Este important de semnalat faptul că în tot perimetrul săpat, la mică adâncime (0,60 - 0,85), au

fost descoperite, cu deosebire în careul B (vezi fig. 3), numeroase fragmente arhitectonice de marmură, aparținând, desigur, unor edificii publice importante, aflate chiar la fața locului sau în vecinătate.

Printre acestea figurează fragmente din fusul câtorva coloane de mari dimensiuni, fragmente din două arhitrave, două fragmente cu semnul crucii în relief, din două plăci de cancelli probabil (fig. 12 a și b), fragmente de baghete din trei tipuri diferite, fragmente de placaj, simple sau cu resturi de decor, precum și numeroase așchii din forme neidentificabile, unele puternic arse secundar.

Piese și fragmentele de marmură au aparținut, desigur, nivelului II de locuire, distrus prin incendiu și refolosite, ulterior pentru zidurile ultimului nivel de locuire,

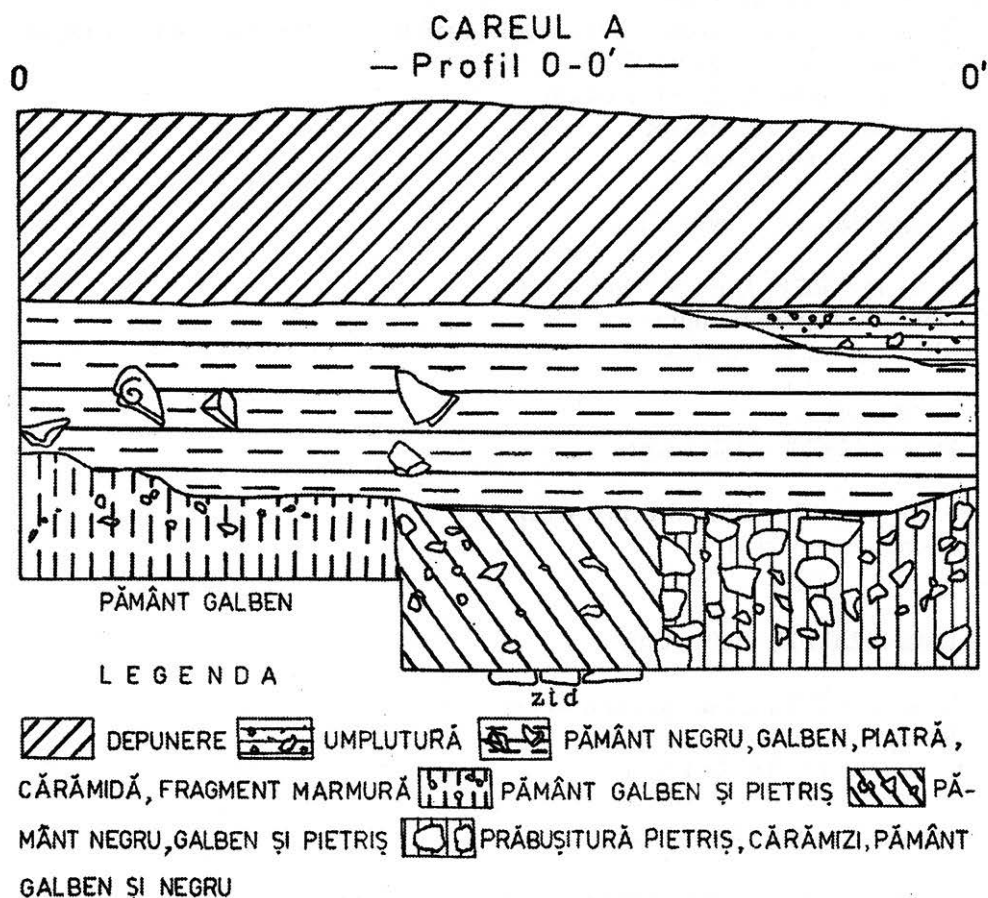

Fig. 11. Stratigrafia peretelui de est al careului A

datat de nopi la sfârșitul secolului VI și începutul secolului VII d. Hr.

b) Ceramica

Este categoria cea mai bogată în descoperirile din perimetrul menționat. Au fost recuperate sute de fragmente diferite, dintre care unele permit definirea formei și - implicit - datarea contextului lor. Ele sunt, în majoritate, vase de uz și amfore de epocă romano-bizantină, dar există și câteva zeci de fragmente de epocă elenistică, adică 10 toarte fragmentare de amfore, dintre care 5, cu stampilă - și alte 15 - 20 fragmente de vase diferite, toate cu firnisul specific secolelor III-II a. Chr., scoase la lumină în careul B, între 1,90 și 2,30 m adâncime.

În cele ce urmează, vom prezenta individual, toartele fragmentare cu stampilă, care au, toate, ca loc de origine, Rhodos³.

1. Nr. inv. 49541. Dim.: 8 cm x 4 cm

Stampila ἐπὶ Ἀρίστωνος
Υακινθίου

Date: 220 (200) - 180 a. Chr.

2. Nr. inv. 40542. Dim.: 8,2 cm x 4,3 cm

Stampilă dispusă retrograd
(după aspect, tip Pergam)

[] Υ
Υακινθίου

Date: 220(200) - 180 a. Chr.

3. Nr. inv. 40543. Dim.: 8,4 cm x 4,4 cm

Stampila ἐπὶ Ἡρα
γόρα

Date: 220(200) - 180 a. Chr.

4. Nr. inv. 40544; Dim.: 9,4 cm x 4,1 cm

Stampila Σ μ ι ν θ ί ο υ
[] Μ Ο . Ρ []

Date: 220(200) - 180 a. Chr.

5. Nr. inv. 40545; Dim.: 6,7 cm x 3,4 cm

Stampila ἐ π ' ἱ ε ρ έ ω ς
Κ λ ε ν ύ μ ο υ
Κ α ρ ν ε ί ο υ

Date: a doua jumătate a secolului II a. Chr.

3. Descifrarea stampilelor, cu elementele de origine și datare, a fost făcută de Livia Buzoianu, căreia îi mulțumesc încă o dată.

Celelalte cinci, toate fragmentare, nestampilate, aparțin unor amfore de tip Cos.

Relativ la celelalte fragmente ceramice de epocă elenistică, acestea provin de la cupe, inclusiv tip kantharoi (6 bucăți), farfurii (două tip "fish plate"), castroane și căni (una având pastilă pe toartă). În același context a apărut un fragment de vas getic, a cărui formă nu se poate stabili.

Ceramica romano-bizantină

Amfora reprezintă forma cea mai des întâlnită, fragmentele recuperate probând prezența tipurilor clasice acestei perioade, documentate de mult în spațiul Dobrogei; deși nu s-a putut întregi nici un exemplar, am putut stabili prezența următoarelor forme (drept ilustrație, în locul fragmentelor noastre nesugestive, am folosit planșele editate în lucrările referitoare la cele două mari centre urbane, Histria⁴ și Tropaeum Traiani (Adamclisi)⁵, precum și cele proprii despre descoperiri mai vechi de la Tomis).

1. Amfore cilindrice masive ("torpilă") (fig. 13)

Ele se cunosc din descoperiri numeroase, îndeosebi în necropolele Tomisului, unde s-au putut recupera zeci de exemplare întregi⁶.

2. Amfore cilindrice de talie mică și mijlocie, ornamentate cu striuri pe umăr, cu "coaste" rare sau dese pe corp⁷ (fig. 14 a).

3. Amfore globulare, gât tronconic scurt și larg, simple sau ornamentate pe umăr cu striuri adânci, drepte sau ușor vălurite (fig. 15). Un lot masiv de asemenea recipiente a fost descoperit în boxa nr. 4 de la Edificiul roman cu mozaic din Tomis⁸, alte exemplare fiind recuperate prin săpături sau descoperiri întâmplătoare pe întreg teritoriul Dobrogei⁹.

4. Amfore cilindrice de talie mijlocie, cu fund ascuțit, buză inelară și toarte mici (fig. 16 a - b) cunoscute prin descoperiri de la Tomis¹⁰, Histria¹¹ și Adamclisi¹².

5. Amfore cilindrice de talie mică, cu gât scurt și larg, ornamentate cu striuri sau caneluri orizontale¹³ (fig. 14 b).

6. Amfore cilindrice subțiri și înalte, model "suveică" (fig. 17).

Formă cunoscută prin câteva exemplare, întregi sau fragmentare decoperite în fortăreața romano-bizantină de la Ovidiu, cu similitudini în descoperiri din Bulgaria¹⁴.

Vase de uz casnic

Au fost recuperate din toată gama obișnuită: farfurii, platouri, castroane, străchini, boluri, cănițe, ulcioare și oale. Dintre acestea, semnalăm doar două categorii:

4. Alexandru Suceveanu, **Histria VI. Les Thermes romains**, București, 1982.

5. Al. Barnea, I. Barnea, Ioana Bogdan Cătăniciu, Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Gh. Papuc, **Tropaeum Traiani, I. Cetatea**, București, 1979.

6. Mihai Bucovală, Cecilia Pașca, Pontica 21-22, Constanța, 1988-1989, p. 137, pl. 6, a-g și p. 138, pl. 7, nr. 1-8, datele prin context în secolele IV-VI p. Chr.

7. Al. Suceveanu, **op. cit.**, p. 234, pl. 16, nr. 1-4, faza III (ultimul sfert al sec. IV - sec. V).

8. A. Rădulescu, Pontica, 6, 1973, p. 193-207; A. Opaît, Peuce 9, 1984, p. 677, pl. II.

9. A. Barnea, **op. cit.**, p. 219, fig. 170, 3.2 și 3.11, în nivelul VI A, datat în secolul VI.

10. Alix Barbet et Mihai Bucovală, **L'hypogée paléochrétien des Orants à Constanța (Roumanie), l'ancienne Tomis**, MEFRA, tome, 108, 1996, 1, p. 119, fig. 19 și p. 120, fig. 13.

11. Al. Suceveanu, **op. cit.**, p. 234, pl. 16, 9 în nivelul IV A, prima jumătate a secolului VI p. Chr.

12. Al. Barnea, **op. cit.**, p. 213, fig. 164, 3, 10, fragment descoperit în NV, datat în secolele V-VI.

13. Exemplare identice la Histria, cf. Al. Suceveanu, **op. cit.**, pp. 117 și 234, pl. 16, 5-6-7, atribuite fazei IV A, prima jumătate a secolului VI.

14. M. Bucovală, Gh. Papuc, Pontica 13, 1980, p. 275-283, pentru date generale; pentru tipul de amforă vezi Al. Mincev, Izvestia - Varna, tome 25(30), Varna, 1979, pp. 101, pl. XVII, 5 și 102.

oale de bucătărie și străchini.

Câteva părți superioare ale unor exemplare cu corpul ovoidal sau globular, având buza trasă în afară, aplatizată oblic sau ușor șanțuită (fig. 18 a) își găsesc analogii la Histria¹⁵. Din a doua categorie semnalăm fragmentul din partea inferioară a unui exemplar lucrat din pastă roșie-cărămizie, de bună calitate, cu fundul profilat inelar și acoperit uniform cu angobă roșie. (fig. 18 b). Ca ornament în interior, două benzi a câte trei cercuri fiecare, lucrate prin excizie. Prezintă asemănări cu exemplare descoperite la Adamclisi¹⁶ și Histria¹⁷. Credem că exemplarul amintit, microasiatic sau nord african, a ajuns aici prin import.

Opaite

Au fost descoperite fragmente din mai multe exemplare diferite, precum și trei piese aproape întregi, după cum urmează:

Opaie cu ciocul spart (fig. 19 a)

Descoperit în careul B, - 3,20 m. Nr. inv. 49581, lungime 9,2 cm; înălțime: 3 cm, dm.: 7,1 cm.

Lut cărămiziu, angobă roșie, relativ uniformă.

Ornamentația bazinului, adâncit, constă în 4 frunze în relief, dispuse în formă de cruce, separate prin câte o granulă în relief. Aceleași granule apar simetric, de o parte și de alta a toartei lamelare și ciocului, precum și la mijlocul bordurii. Piesa prezintă asemănări cu exemplare descoperite la Tomis¹⁸.

Opaie cu apucătoarea lamelară, întregită (fig. 19 c)

Descoperit în careul C, - 2,50 m. Nr. inv. 40521, lungime: 7,7 cm; înălțime: 3 cm; dm.: 6,1 cm.

Lut cărămiziu, angobă roșie.

Orificiul de umplere mărginit de un cordon oval, ale cărui capete se desfac în dreptul ciocului, formând un canal lung. Pe marginea discului, linii radiale precum și patru cerculețe, în relief, dispuse simetric câte două, între cioc și toartă. Datate: sec. V - VI p. Chr.¹⁹

Opaie cu ciocul spart, fundul lipsă (fig. 19 b)

Descoperit în careul C, - 3,20 m. Nr. inv. 40525, lungime: 9,2 cm; înălțime: 3 cm, dm.: 7,1 cm.

Lut cărămiziu, angobă roșie arsă până la cafeniu în zona apucătoarei lamelare. Ornamentația constă în granule în relief ce ocupă în totalitate marginea discului, ciocul încadrat de o palmetă.

Datarea acestui tip de opaie: secolul VI p. Chr.²⁰.

c) Sticla

Trebuie menționat de la început că în tot perimetrul cercetat au fost descoperite foarte multe fragmente de geam pentru ferestre, având numeroase strițiuni și bule de aer în compoziție, de culoare predominant verzuie, ușor mată. Marginea unui asemenea fragment este ușor îngroșată față de restul geamului și netezită, cu iridiscență vio-

15. Al. Suceveanu, *op. cit.*, p. 235, pl. 17, 27 și 34, faza IV A-B, secolele VI-VII.

16. Al. Barnea, *op. cit.*, pp. 187, 2(10) și 210, fig. 160, 2, 10., descoperite în NV.

17. Al. Suceveanu, *op. cit.*, p. 222, pl. 3-4, datate în faza IV A-B, sec. VI-VII.

18. C. Ionomu, *Opaite greco-romane*, București, 1967, p. 24, tipul 25.

19. *Ibidem*, p. 28, fig. 56 și 145, fig. 166, nr. 743.

20. *Ibidem*, p. 25, fig. 49.

lacee. (dimensiunile sale: lungime: 8 cm; lățime: 4,1 cm; grosime: 3 mm).

S-au recuperat și trei mici exemplare cu marginile atent șlefuite, având forme geometrice, care formau, probabil, diverse combinații în ferestre.

S-au recuperat, de asemenea, fragmente din partea superioară și - mai ales - funduri de vase de uz (probabil boluri și pahare) a căror formă, din păcate, nu se poate stabili. Singurele exemplare care ne pot da o idee asupra acestei categorii o reprezintă câteva tălpi rotunde cu picior aparținând unor cupe bine cunoscute în spațiul dobrogean²¹. (fig. 20 a).

Fragmente de geam și de astfel de cupe au fost descoperite și în canalul masiv de scurgere menționat mai sus, ceea ce denotă că acesta era distrus în momentul ieșirii din uz a construcției datate de noi în perioada de sfârșit a secolului VI - începutul secolului VII.

Menționăm de asemenea, faptul că au fost recuperați câțiva bulgări mici de ceramică vitrifiată, având, deci, o pojghiță de sticlă ce constituie dovezi ale incendiului semnalat de altfel și în stratigrafia careului C, precum și câteva bucăți de masă sticloasă pură (fig. 20 b), de culoare verzuie, dovadă pentru o activitate meșteșugărească specifică, poate nu departe de acest perimetru²².

d) Metal

S-au recuperat doar câteva cuie și piroane de fier, precum și o aplică decorativă de bronz, ruptă la un capăt și având nitul de prindere pe spate puternic oxidat (fig. 21).

e) Monezi

În cele trei careuri au fost descoperite mai multe monezi pe care le prezentăm mai jos, succint, catalogul propriu-zis, urmând să fie ulterior publicat în cronică numismatică²³.

Careul A

- 1,40 m, lângă zidul de est

monedă mijlocie, foarte uzată - probabil secolul IV p. Chr.

- 1,40 m, în canalul de scurgere

monedă mică, deteriorată - sfârșitul sec. IV - începutul sec. V p. Chr.

- 0,92 - 1,10 m, în colțul de nord-vest

monedă foarte mică, emisie Leon I (457 - 474)

- 2,20 m lângă canalul de scurgere

fragment monedă corodată - sfârșitul secolului IV

Careul B

- 1,15 m: monedă mică, neidentificabilă

- 1,22 m: pe fundul canalului de scurgere: monedă Antoninus Pius

- 2,08 m: monedă foarte mică - secolul V

21. Pentru Tomis, Mihai Bucovăla, **Vase antice de sticlă la Tomis**, 1968, pp. 43 și 44; M. Bucovăla, Cecilia Pașca, **op. cit.**, p. 135, pl. 5/e, în mormânt data la sfârșitul secolului IV - mijlocul secolului V; pentru Histria, Al. Suceveanu, **op. cit.**, pl. 19, II A, (a doua jumătate a secolului III); pentru Adamclisi, Al. Barnea, **op. cit.**, p. 214, fig. 165, 10, 11-12, în NV, secolele V-VI.

22. Informație Al. Barnea, potrivit căruia în vremea împăraților Dioclețian și Constantin cel Mare, bulgării de masă sticloasă constituiau obiect de negoț, menționat ca atare în edictele comerciale.

23. Identificările au fost realizate de Gabriel Custurea și Antoaneta Vertan, cărora le mulțumim încă o dată.

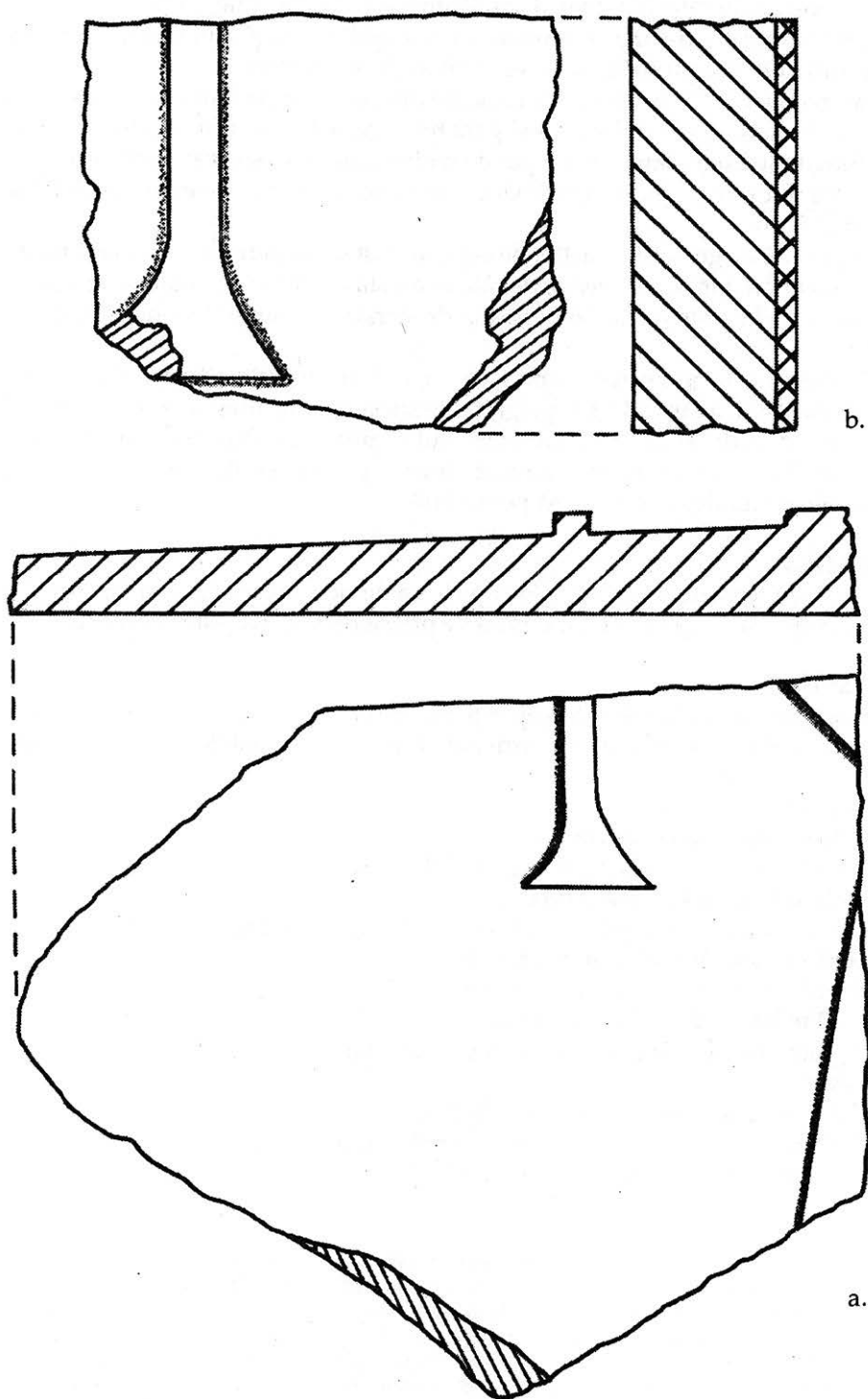

Fig. 12 (a-b). Fragmente din două plăci cancelli cu semnul crucii.

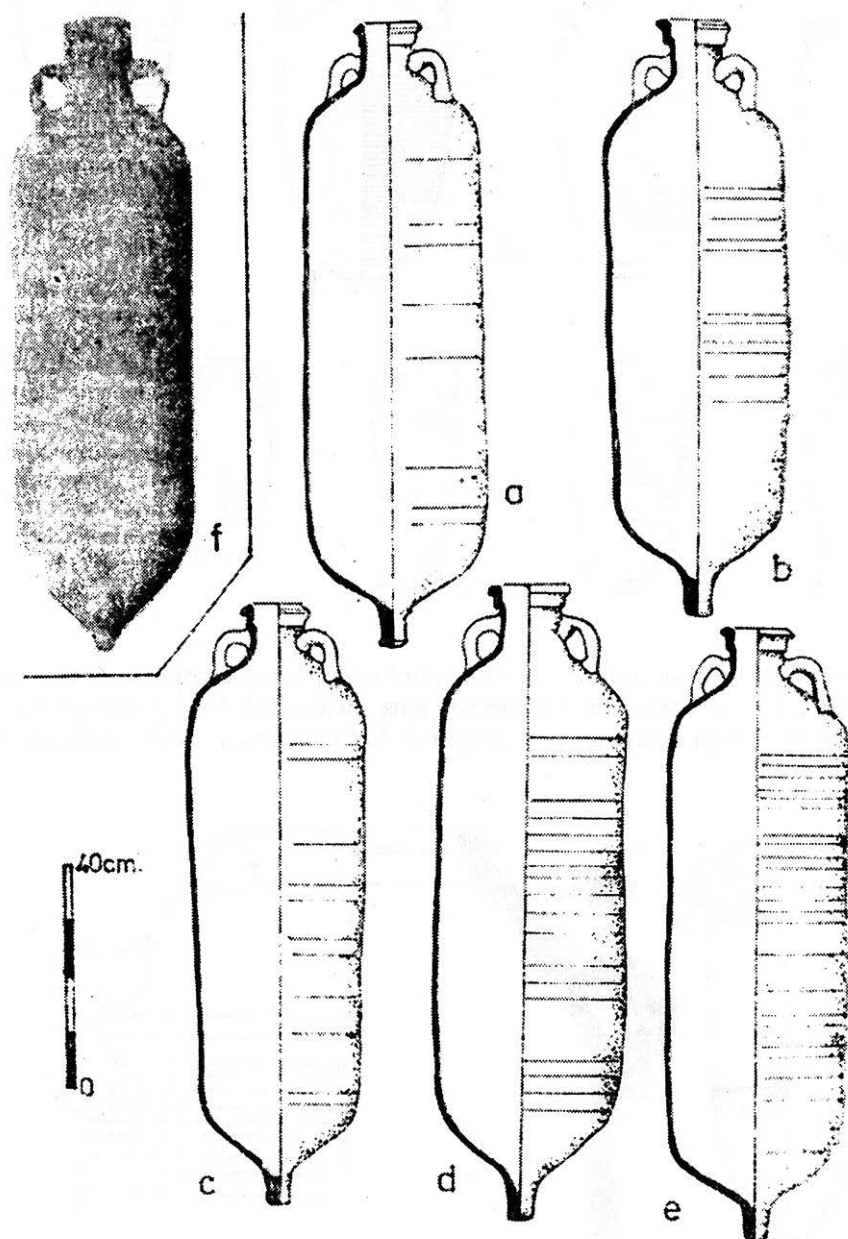

Fig. 13. Amfore cilindrice tip "torpilă" descoperite în necropolele Tomisului; în strada Sulmona au fost recuperate câteva fragmente aparținând acestui tip de amfore - **apud.** M. Bucovală, Cecilia Pașca, **op. cit.**, Pontica, XXI-XXII, 1988-1989, p. 140, pl. 8.

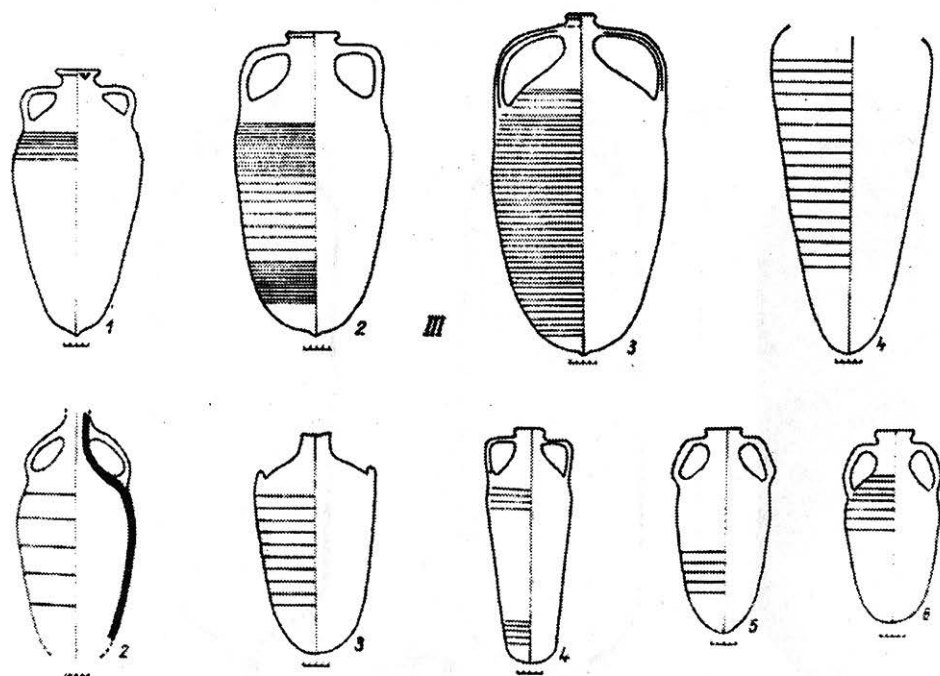

Fig. 14 (a-b). Amfore cilindrice de talie mică și mijlocie, descoperite la Histria (apud. Al. Suceveanu, **Les thermes romains, Histria, VI**, 1982, p. 234, pl. 16) prototipuri ale celor fragmentare recuperate la Constanța în str. Sulmona nr. 7.

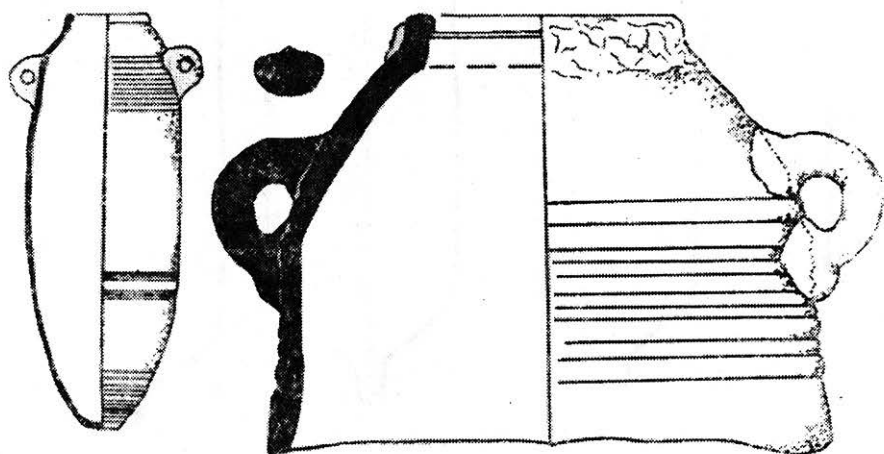

Fig. 16. Amfore cilindrice de talie mijlocie, cu buză inelară și toarte mici, descoperite în mormintele la Tomis (apud. M. Bucovală, Cecilia Pașca, **op. cit.**, p. 143, pl. 9 b - c).

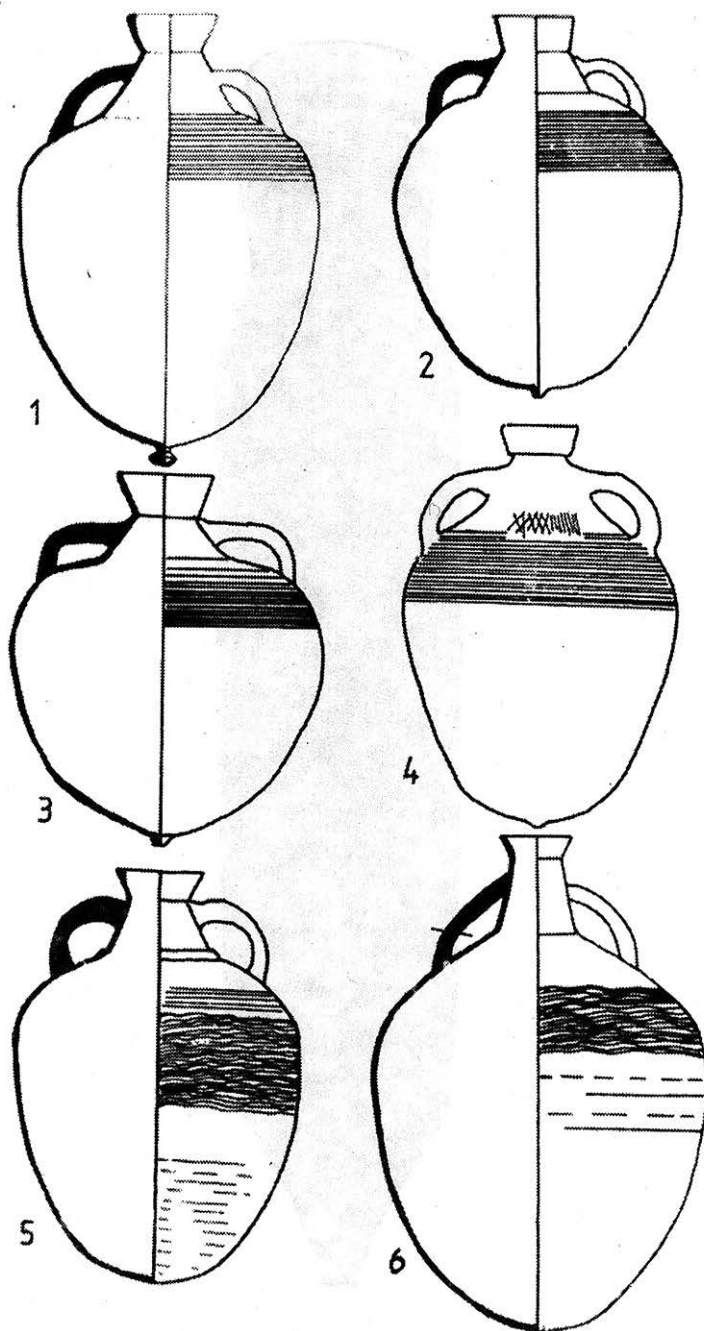

Fig. 15. Amfore globulare descoperite în Dobrogea (1 - Sucidava, 3-3 - Tomis, 5 - Histria, 6 - Capidava) și la Varna (2), datate în secolele IV-VI, **apud.** A. Opait, Peuce, 9, 1984, p. 677, taf. II.

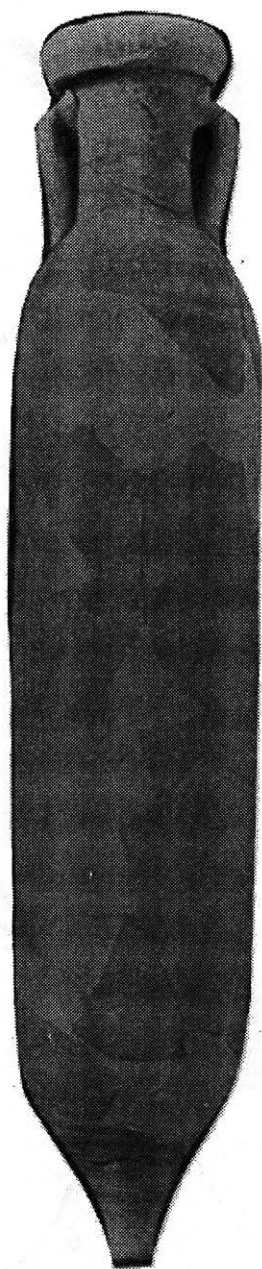

Fig. 17. Amforă cilindrică subțire și înaltă (tip suveică) descoperită în fortăreața romano-bizantină de la Ovidiu (fragmente de acest tip au fost recuperate în săpătura de salvare din strada Sulmona).

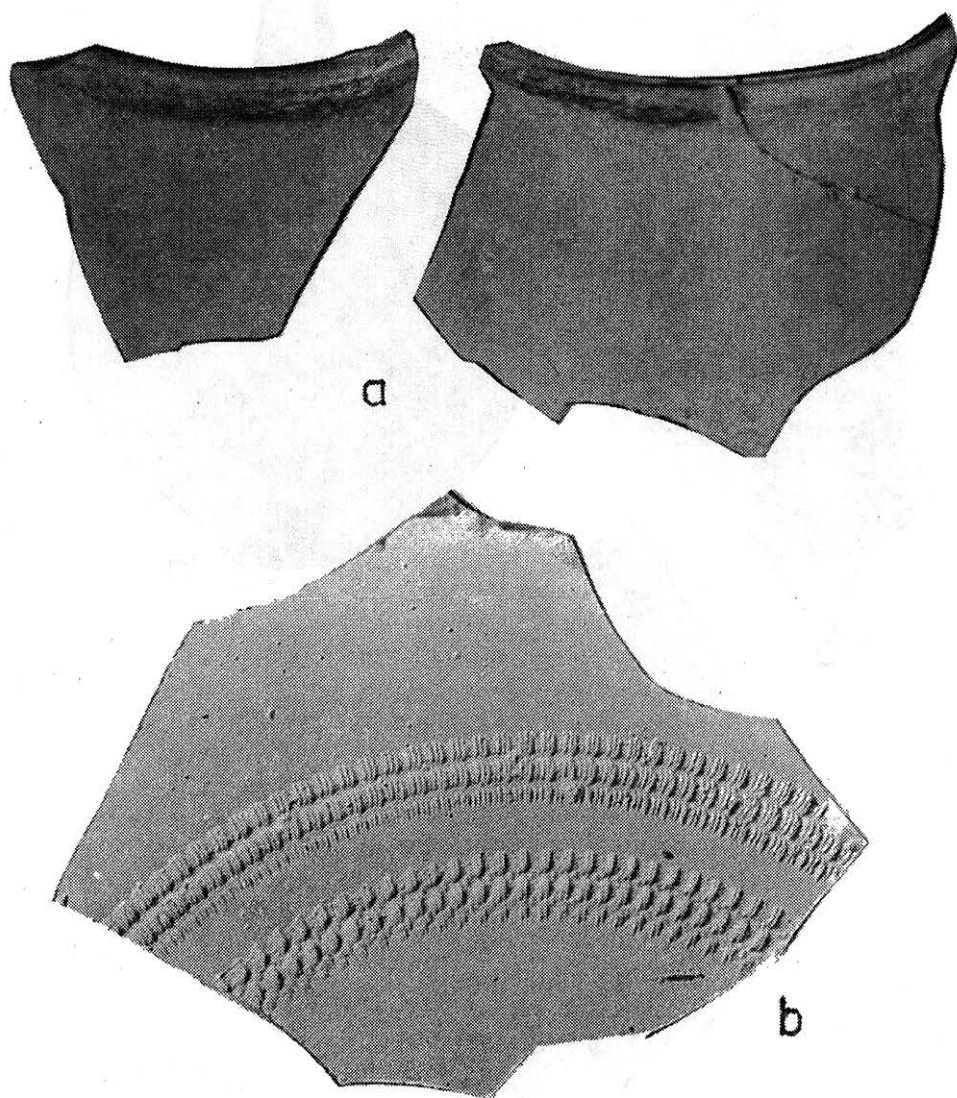

Fig. 18 a. Fragmente părți superioare oale de bucătărie.
b. Fragment fund strachină cu ornament excizat.

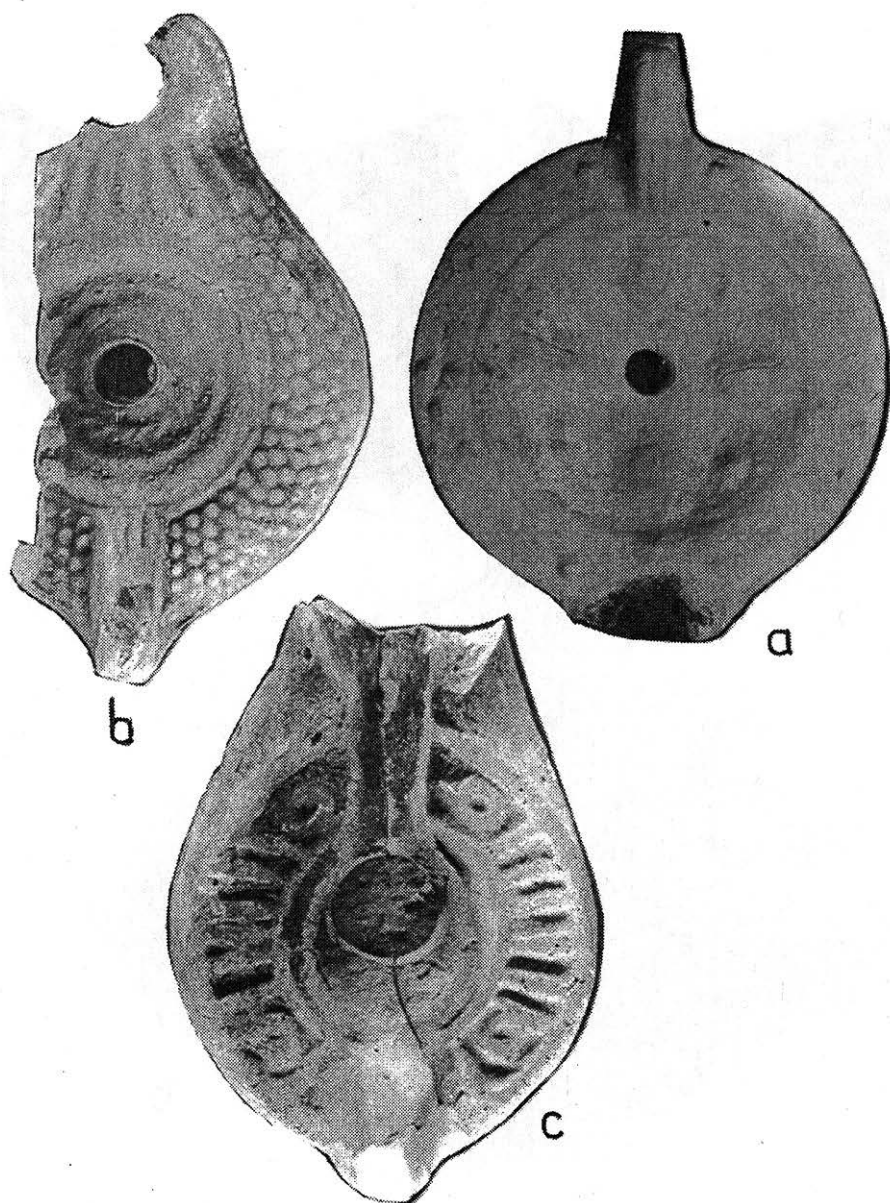

Fig. 19 (a-b-c). Opaite.

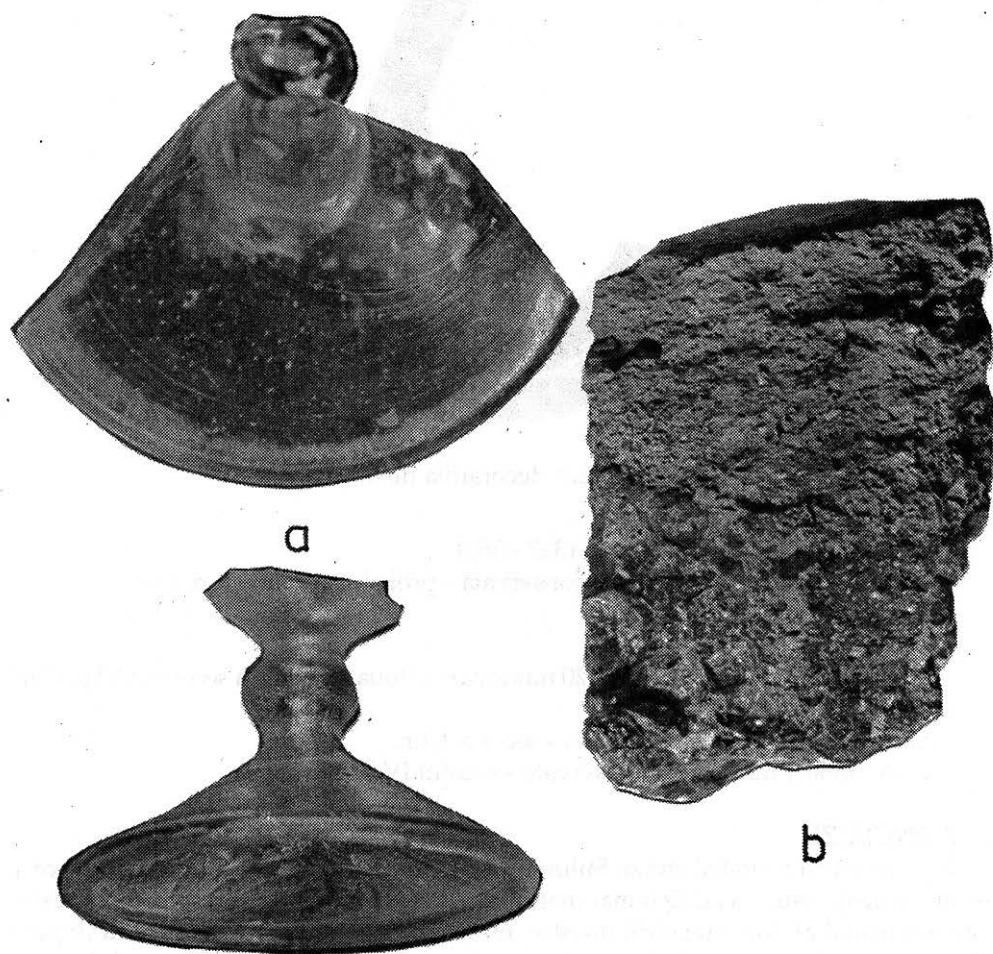

Fig. 20 a. Două exemplare picior cu talpă circulară, aparținând unor cupe de sticlă.
b. Bucată de masă sticloasă.

Fig. 21. Aplică decorativă de bronz.

- 2,40 m: monedă Constanțius (337 - 361)
- 2,60 m: monedă mică, prost conservată - probabil secolul IV p. Chr.

Careul C

- 0,87 m
- monedă Iustin II sau Mauriciu (20 nummia) - a doua jumătate a secolului VI p. Chr.
- 2,40 m
- monedă mică, Tomis, autonomă - sec. I a. Chr.
- două monezi mici, prost conservate - secolul IV p. Chr.

CONCLUZII

În perimetrul actual al străzii Sulmona nr. 7 din Constanța, săpătura de salvare a relevat existența câtorva edificii mai mari a căror destinație și dimensiuni, din păcate, în stadiul actual al documentării noastre, nu le cunoaștem. Oricum, zona era importantă din punct de vedere public, zidul masiv de nord, cu front la stradă, canalul masiv de scurgere și pavajele interioare, lucrate din dale mari de piatră, fiind argumente de susținere a acestor afirmații. De asemenea, este cert faptul că strada, aflată în pantă către mare, era una din arterele de circulație intens folosite în zonă, poate și datorită faptului că aceasta se îndrepta către port și eventual, spre o piațetă sau o sursă publică de apă potabilă.

Lărgirea eventuală a săpăturii în viitor, precum și racordarea observațiilor deja culese cu cele prilejuite de cercetările practicate în zonă, anii trecuți, cum aminteam de la început, vor completa, fără îndoială, cunoștințele noastre despre Tomisul de epocă romano-bizantină

RAPPORT PRÉLIMINAIRE CONCERNANT LES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES À CARACTÈRE DE SAUVETAGE DE TOMI - CONSTANTZA, 7, RUE SULMONA

- Résumé -

Pendant la période comprise entre le 17 août et le 21 octobre 1994, au numéro 7 de la rue Sulmona, ont été pratiquées des fouilles de sauvetage sur un périmètre réduit (10 x 9 m), situé au côté Est de la péninsule, sur une pente qui descend vers l'actuel port touristique et port de pêche à la fois.

Étant donné les dimensions réduites du terrain, le crise de temps et les fonds modiques, on n'a pas pu développer les recherches pour compléter les données initiales, obtenues par des fouilles.

De toute façon à la suite de la courte campagne entreprise, on a constaté ce qui suit:

La zone mentionnée comprenait un quartier important, avec de grands bâtiments, ayant un caractère public mis en évidence par les dimensions et d'autres traits d'ordre technique des murs examinés, bâtiments prévus de carrelages et de grands égouts. Ce périmètre était bordé au nord par une rue intensément circulée, pavée de dalles minces de pierre, qui descendait vers la mer et - peut-être - vers une source publique d'eau potable.

Le matériau archéologique récupéré (fragments céramiques de vases ménagers et d'amphores, de verre, de métal, monnaies etc.) témoigne de l'existence d'au moins trois phases d'habitat romano-byzantin datées des IVe - VIe siècles (même du début du VIIe s. ap. J.-C.).

Les résultats obtenus à la suite des fouilles effectuées soulèvent avec acuité le problème de leur extension dans le périmètre mentionné et le périmètre environnant, ainsi que leur corroboration par les conclusion des recherches, faits dans la péninsule tomitaine ces 10-15 dernières années, non publiées jusqu'à présent.

Liste des illustrations

- Fig. 1. Le plan de la ville Constanța indiquant le lieu fouillé dans la rue Sulmona, 7.
- Fig. 2. Plan de situation avec les carrés ouverts dans le périmètre.
- Fig. 3.b Plan de la fouille de sauvetage - rue Sulmona, avec les vestiges découverts en carré B.
- Fig. 3.a Plan de la fouille de sauvetage - rue Sulmona, avec les vestiges découverts en carré A.
- Fig. 3.c Plan de la fouille de sauvetage - rue Sulmona, avec les vestiges découverts en carré C.
- Fig. 4.b Vestiges découverts en carré B.
- Fig. 4.a Vestiges découverts en carré A.
- Fig. 5. Le dessin des découverts en carré C - mur de bloquets en calcaire, carreau de grandes dalles, la rue avec des petites dalles.

- Fig. 6. Grand mur de bloquets en calcaire, decouvert en carré C; image pendant la fouille.
- Fig. 7. Image du canal pour les égouts, trouvé dans les carré A et C.
- Fig. 8. Rue antique avec des petites dalles en pierre.
- Fig. 9. Profil nord des couches archéologiques du carré C.
- Fig. 10. Image du chéneau decouvert au carré A.
- Fig. 11. La stratigraphie Est du carré A.
- Fig. 12.(a-b) Fragments des deux plaques "Cancelli" avec l'ornementation des croix.
- Fig. 13. Amphores cylindriques type "torpille" decouvertes dans les nécropoles de Tomi: dans la fouille de la rue Sulmona on a récupérés quelques fragments appartenant à ce type d'amphores.
- Fig. 14. Amphores cylindriques de taille moyenne et petite, decouvertes à Histria, prototype de celles fragmentaire récupérés à Constanța, rue Sulmona, 7.
- Fig. 15. Amphores globulaires decouvertes en Dobroudja, appartenant au IVe - VIe s. ap. J. Chr.
- Fig. 16. Amphores cylindriques de taille moyenne avec des petites anses, decouvertes dans des tombeaux à Tomi.
- Fig. 17. Amphore cylindriques decouverte dans la forterresse romano-byzantine d'Ovidiu (fragments semblables ont été récupérés dans la fouille de sauvetage de la rue Sulmona).
- Fig. 18.a Fragments parties supérieures des pots.
- Fig. 18.b Fragment d'écuelle, au centre ornement excisé.
- Fig. 19.(a-b-c) Lampes à l'huile.
- Fig. 20.a Deux pieds coupes en verre.
- Fig. 20.b Fragment matière vitrique.
- Fig. 21. Applique décorative de bronze.